

SUNUŞ

OECD ülkelerindeki küreselleşme olgusu bölgesel ekonomilerin rekabetçilik avantajlarını adapte etme ve kullanabilme kabiliyetlerini giderek daha çok sınamakta; aynı zamanda da bölgesel kalkınma için yeni olanaklar sunmaktadır. Bu da kamu yetkililerini stratejileri üzerinde yeniden düşünmeye sevk etmektedir. Bunun yanı sıra merkezi hükümetler, desantralizasyonun uygulanmasıyla beraber, kalkınma politikalarının artık tek karar verici mercii olmayacaklardır. Yönetimin çeşitli kademeleri arasında kamu hizmeti teminini iyileştirmek ve düzenlemek üzere etkin ve verimli bir ilişki kurulması gereklilik arz etmektedir.

Bölgesel rekabet edebilirlik ve yönetişimi etkin hale getirme, özellikle metropoliten bölgeler için bir hedef teşkil etmektedir. Ulusal zenginliğin çok önemli bir bölümünü üretmelerine rağmen metropoliten alanlar çoğunlukla iyi değerlendirilmemiş büyüme fırsatları, işsizlik ve sorunlu yerleşim alanlarıyla tanımlanırlar. Rekabet edebilirliklerini arttıracak etkin politikalar metropoliten bölgenin tüm işlevsel alanını ve metropoliten yönetimi kapsamalıdır.

OECD, 1999 yılında yenilikçi (*innovative*) kalkınma stratejilerini ve yönetişimi daha sistematik bir çerçevede incelemek ve yaymak gereksinimine cevap vermek üzere Bölgesel Kalkınma Politikaları Komitesi "*Territorial Development Policy Committee*" (*TDPC*) ve Kentsel Alanlar için Çalışma Toplantısı'nı uluslararası bir fikir alışverişi ve tartışma platformu yapılacak bir forum olarak kurmuştur. *TDPC*, aralarında metropoliten alanlara ilişkin bir dizi spesifik incelemenin de bulunduğu bir çok faaliyette bulunmaktadır. Bu çalışmalar standart bir yöntem ve ortak kavramsal bir çerçeve izlemekte; ülkelerin kendi deneyimlerini paylaşımlarına olanak tanımaktadır. Bu inceleme dizisi, yatay politika önerilerini kesin ve açık bir biçimde dile getirmek ve yaymak amacıyla bir senteze varmayı amaçlamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER	1
TEŞEKKÜR	5
DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	7
1. BÖLÜM	17
İSTANBUL: İKİ KITAYA YAYILMIŞ MEGAKENT	17
Giriş	17
1.1. İstanbul metropoliten alanı nedir?	17
1.2. Belli başlı sosyoekonomik eğilimler	21
Türkiye'nin demografik ve ekonomik itici gücü	21
Büyük bir nüfus çekim merkezi...	21
...ulusal ekonominin önemli bir bölümünün toplandığı yer	27
Dinamik ve kırılgan bir ekonomi	31
Makro-ekonomik bağlamın etkisi	35
Çok değişik endüstrilerin yer aldığı bu karmaşık dokudaki büyük yapısal değişiklikler	37
Daha yüksek katma-değere dayalı bir ekonomiye doğru?	37
Çok merkezli Büyük İstanbul ölçeğinde kümelenmelerin (cluster) gelişimi	45
1.3. Uluslararası Pazarda İstanbul	52
Uluslararası rekabet edebilirlik, ihracat ve Doğrudan Yabancı Yatırım	52

Gelişmekte olan bölgesel bir merkez	55
Finansal Hizmet Sağlayıcı Olarak İstanbul	55
Lojistik ağ merkezi olarak İstanbul	62
Turizm ve kültür kenti olarak İstanbul	64

1.4. Rekabetçi ve sürdürülebilir bir mega-kente doğru/ Gelecekteki güçlükler	68
Rekabetçi İş Çevrelerine Yönelik Engeller	69

Endüstriyel tabandaki zafiyet: Kayıt dışı sektör, firma büyüklükleri ve

inovasyon kapasitesi	69
----------------------	----

İş ortamının önündeki engeller	76
--------------------------------	----

Yoksulluk ve beşeri sermaye	78
-----------------------------	----

Aşırı göçün etkileri	79
-----------------------------	----

Sıkışıklık: Ulaşım, su ve konut	79
---------------------------------	----

Belli başlı çevresel riskler	82
------------------------------	----

EK A.1. TÜRKİYE'DEKİ BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLER: YAVAŞ BİR YAKINLAŞMA/YAKINSAMA (CONVERGENCE)

SÜRECİ	84
---------------	----

2. BÖLÜM	89
-----------------	----

İSTANBUL'UN ULUSLARARASI REKABET EDEBİLİRLİĞİNİ TEŞVİK ETMEK	89
---	----

Giriş	89
--------------	----

2.1. İstanbul'un uluslararası rekabet edebilirliğinin desteklenmesi	90
--	----

2.1.1. İstanbul ekonomisinin iyileştirilmesi	90
---	----

2.1.2. Bölgesel bir merkez oluşturulması	105
---	-----

<i>Lojistik (liman stratejisi dâhil)</i>	105
--	-----

<i>Finans ve hizmet merkezi</i>	110
---------------------------------	-----

<i>Turizm, etkinlikler ve uluslararası markalama</i>	113
--	-----

2.2. Trafik yoğunluğu ve risklerle başa çıkma	120
2.2.1. Trafik yoğunluğu ve ulaşımı yönetme	120
2.2.2. Arazi kullanımı, kentsel yenileme projeleri ve konut gelişimi	124
2.2.3. Çevresel sorunlar ve deprem riski	130
2.3. Türkiye’de İstanbul: Bölgesel kalkınma politikaları meselesi	
Sonuç: Uyumlu ve kapsamlı bir strateji uygulamasına doğru	141
3. BÖLÜM	145
SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR MEGAKENT İÇİN YÖNETİŞİM	145
Giriş	145
3.1. Kurumsal ve mali güçlükler	146
3.1.1. Türkiye ve İstanbul’un kurumsal çerçevesi	146
3.1.2. İstanbul’da Sorumlulukların Tahsisi	149
3.1.3. Yerel Yönetimin Mali Organizasyonu	150
i) Şeffaflık	153
ii) İstanbul’un ihtiyaçlarına Uygunluk	153
iii)Yerel özerklik	154
iv) Belediyeler arası eşitleme (denkleştirme)	154
3.1.4. Türkiye’de desantralizasyon süreci ve İstanbul üzerindeki etkileri	155
3.2. Kentsel gelişim için daha iyi bir yönetim sağlamak	158
3.2.1. Kurumsal yönetim ve yönetimlerarası ilişkileri daha verimli hale getirmek	158
3.2.2. Tutarlı bir stratejik planlama çerçevesi oluşturmak	160
3.3. Bir Bölgesel Gelişme Stratejisini Desteklemek	168
Sonuç: İstanbul’un yönetişimi yerel ve ulusal bir sorundur.	171
KAYNAKÇA	173